

בצלם

בצלם - מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע.ר.)
بتسيلم - مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة
B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

25.5.09
ש.מ. 13225

לכבוד
תא"ל אביחי מנדלבליט
הפרקליט הצבאי הראשי
הפרקליטות הצבאית הראשית
הקריה, תל אביב

בדואר ובפקס: 03-5694526

שלום רב,

הנדון: הפצצת משאית באזור ג'באליא ב-29.12.08 והריגת שמונה פלסטינים
מכתבי מיום 1.1.09 (ש.מ. 12967)

במכתבי שבנדון פניתי אליך בנוגע להפצצה של משאית שנשאה בלוני חמצן שביצע חיל האוויר במהלך מבצע "עופרת יצוקה". כתוצאה מההפצצה, נהרגו שמונה פלסטינים, ארבעה מהם קטינים, ושניים נוספים נפצעו קשה. מיד לאחר ההפצצה פירסם דובר צה"ל סרטון בו נראים, לטענתו, פלסטינים שמעמיסים טילי גראד על המשאית. בהודעה שליוותה את הסרטון הוסבר כי "מדובר בטילים שביקש הארגון להעביר למקום מסתור, מחשש שמקומם הנוכחי יותקף על ידי צה"ל, או על מנת לקרבם לאתרי שיגור לעבר עורף ישראל".

תחקיר של בצלם העלה כי גירסה זו אינה נכונה. מסתבר כי הפלסטינים בסרטון הוידאו מעמיסים בלוני חמצן על משאית לאחר שאחמד סנור, תושב עזה, ביקש להעבירם מהמסגרייה שבבעלותו למקום מבטחים שכן בעקבות הפצצת הצבא באזור הוא חשש מביזה.

במכתבי ביקשתי כי נסיבות האירוע ייחקרו וכי ייבחנו הנהלים מכוחם ניתן אישור לתקיפות האוויריות, על מנת למנוע הישנות של מקרים כאלה. מכתבי זה לא נענה עד היום.

ב-22.4.09 פירסם הצבא תוצאות של כמה מהתחקירים שביצע בעקבות מבצע "עופרת יצוקה". התחקיר שעסק בפגיעה באזרחים כלל התייחסות קצרה גם למקרה זה. בדברים הקצרים שפורסמו נקבע כי למרות שהנתונים הצביעו "באופן משכנע" על כך שמדובר ברקטות גראד, בדיעבד התברר כי המשאית אכן הובילה בלוני חמצן. אולם, עורכי התחקיר לא מסתפקים בכך שמדובר היה בטעות בזיהוי אלא טורחים להוסיף גם כי בתקיפה נהרגו "ארבעה פעילי חמא"ס וארבעה בלתי מעורבים" וכן כי בלוני החמצן "עשויים היו להיות מיועדים לשימוש מערך ייצור הרקטות של חמא"ס".

דברים אלה מצביעים על ניסיון למזער את חומרת המקרה ולהצדיק, ולו במרומז, את ההפצצה ואת הריגתם של שמונת האזרחים. עורכי התחקיר לא מסבירים מי נחשב ל"פעיל חמא"ס" ומה היתה, אם בכלל, מידת מעורבותם בפעילות נגד ישראל ומידת הסיכון שנשקף מהם. כמו כן, לא ברור האם הקביעה כי ייתכן ולא היה מדובר בפנימי תמים של בלוני החמצן מבוססת על הערכה מודיעינית או על השערה גרידא של עורכי התחקיר.

בעיקר חסרה בתחקיר התייחסות כלשהי לפעולות שביצע הצבא לאחר ההפצצה. הרי גם אם מדובר בטעות, קיימת חובה להפיק לקחים כדי למנוע הישנות מקרים דומים ופגיעה נוספת בחפים מפשע. בין השאר, יש לבחון האם אכן נעשה כל שהיה ניתן כדי למנוע פגיעה מיותרת באזרחים שלא השתתפו בלחימה.

היעדר התייחסות כלשהי לשאלה זו יכולה להיות מוסברת מעיון בדברים שנכתבו במבוא לתחקיר:

בכל המקרים שנבדקו לא ביצע צה"ל תקיפה מכוונת של אזרחים שלא היו מעורבים בלחימה. במקרים בהם הייתה סכנה לפגיעה בלתי מכוונת באזרחים, ננקטו אמצעים רבים ומגוונים על מנת למזער את הסיכון, ובכלל זאת, שימוש במודיעין מדויק והתראה מראש לפני תקיפה. גם באותם מקרים בהם התברר, כי פעילות כוחותינו אכן הביאה לפגיעה בבתי מעורבים, לא היה הדבר תוצאה של פעולה מכוונת, אלא תוצאה מצערת של נסיבות שלא היו בשליטת הכוחות, או של טעויות מבצעיות בלתי צפויות.

מדברים אלה נראה כי השאלה היחידה שנבחנה במסגרת התחקירים היא האם היתה פגיעה מכוונת באזרחים. אמנם, נאמר כי ננקטו אמצעים כדי לצמצם את הפגיעה בהם, אולם בהמשך נקבע רק כי הפגיעות באזרחים שלא השתתפו בלחימה לא היו מכוונות, בלי כל התייחסות לשאלה מה נעשה כדי למנוע אותן. השאלה שחייבת היתה לעמוד במרכז התחקיר היא לא האם חיילים הרגו אזרחים במכוון אלא האם הצבא עשה כל שבאפשרותו כדי למנוע את מותם. ירי מכוון באזרחים הוא עבירה חמורה ביותר, אולם לא ניתן לטעון שלאחר שנמצא שזו לא בוצעה, כל מעשה אחר הוא חוקי. לעמדה כזו אין כל בסיס במשפט ההומניטארי הבינלאומי.

ההתמקדות בשאלה יחידה זו מנעה בחינה של מגוון האפשרויות הקיים בין פגיעה מכוונת לבין "תוצאה מצערת". העובדה שנפגעו אזרחים, גם אם לא היתה כוונה לפגוע בהם, לא הופכת את הפגיעה בהם בהכרח לטעות מבצעית ובוודאי קיימים הסברים נוספים. הרי על הצבא מוטלת גם החובה לנקוט בכל אמצעי הזהירות העומדים לרשותו כדי לוודא שהפגיעה באזרחים תצומצם רק למינימום ההכרחי בנסיבות. ההתייחסות בתחקיר כאילו מדובר בשתי אפשרויות בלבד מנעה את בחינת השאלה האם עמד הצבא בחובתו זו, שהתשובה לה תכריע, בין השאר, את חוקיות הפעולה.

יצוין כי המידע השקרי בנוגע לפגיעה במשאית נושאת טילי גראד, כולל סרטון הוידאו, עדיין מופיעים באתר האינטרנט של דובר צה"ל. ר':

http://dover.idf.il/IDF/News_Channels/art_mivzaim/08/12/2901.htm

עובדה זו, הניסיון להצדיק את ההפצצה גם לאחר שהתבררה הטעות והיעדר התייחסות כלשהי ללקחים שנלמדו מהאירוע או מצעדים שננקטו נגד מי מהמעורבים – כל אלה מחזקים את החשש כי הצבא לא מתייחס למקרה זה בחומרה הראויה וכי לא נעשה כל שניתן כדי למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד.

אודה לך על התייחסותך לדברים אלה בהקדם. כמו כן אודה לך אם תדאג לכך שדובר צה"ל יוריד מאתר האינטרנט שלו את ההתייחסות לאירוע.

בכבוד רב,

יעל שטיין, עו"ד
בצלם